

FĂNUȘ NEAGU:
ZGOMOTUL
(nuvelă)

WILLIAM SAROYAN: „ROMANȚĂ” (schiță)
EUGEN BARBU: REFLECTOR

NICOLAE VELEA:
CAMERĂ OBSCURĂ
(nuvelă)

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VA!

gazeta literară

Anul XIII ● Nr. 41 (728) ● Joi 13 octombrie 1966

ORGAN SAPTAMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

8 pagini; 1 leu

FOCURI ÎNALTE

Focuri ardeau pe munți în seara caldă de toamnă, de-a lungul șoselei de la Tebea la Deva. Făcările lumii ale bucuriei și entuziasmului, aducându-ne aminte de alte ruguri care-și înălțaseră vîlvățile de alarmă, cărmind la luptă un popor asuprit, acum un veac și acum două veacuri aproape. Nepoții ni-i evocă pe strămoși, pe aceia care prin jertfe de sînge au netezit un drum de glorie, spre marile înfăptuiri ale zilelor noastre. Așa cum ni-i evocaseră și la Mesteacăn, de unde pornise Horia răscoală, și la Tebea, unde și-a găsit înțelesul Avram Iancu. Priviserăm cu ochii încețoșați de lacrimi aceste locuri unde au sîngerat de atîtea ori durerile de veacuri ale neamului românesc; nu erau însă lacrimi triste. Era numai emoția pioasă a amintirii, a recunoașterii pentru oamenii acestui pămînt născător de eroi. Văzuserăm în ajun alte focuri, bubuind în furnalele înalte și în captoarele în care se plămădea oțelul Hunedoarei. Impresia copleșitoare a forței și destoiniciei omului liber, a omului stăpîn ne urmărea încă. Focurile de pe munți se îngemănau în imaginația noastră cu oțelul încandescent. Ne suna în urechi, învîluit de vreme, ecoul zvonului de buciuri, și vedeam orașele noi ale muncitorilor și satele înnoite ale țărănilor cooperatori. Vedeam munca în momentul ei de triumf, oțelul și fonta pornind spre uzinele prelucrătoare, vedeam beșugul cîmpurilor, și vedeam pe creatorii civilizației noastre socialiste, pe mîneri, pe oțelari, pe lucrătorii ogoarelor, mindri și demni și ascultam raportînd despre munca lor.

Și m-am gîndit atunci, în clipele acelea, la cursul neîntrerupt, unic, al trecerii istoriei în prezent, la rădăcinile din care creștem, de care sîntem legați, la mîmuna moștenire a generațiilor care ne-au precedat: războiul în suferințe tinerețe fără bătrînețe și viața fără de moarte a națiunii române pe acest pămînt al ei. Există o mîndrie legitimă, omenească și înălțătoare, o mîndrie cinstită, demnă — că aparții poporului tău. Sînt clipe cînd această mîndrie îți domină conștiința și gîndirea și e firesc să fie așa. Toate cîte sînt ale poporului nostru, sînt și ale fiecăruia din noi, și cupa cu otrăvă a căpeteniilor dace și oasele sfărîmate sub roțile ale lui Horia, și fluierul de jale al lui Iancu și cartea de la Alba Iulia a reîntregirii patriei și singele misterelor ucii la Lupeni... Sînt ale noastre, ale fiecăruia din noi, și focurile nestinse ale Hunedoarei, și cărbunele cel negru dătător de lumină scos din măruntaiele pămîntului în valea Jiului și dansurile măiestre ale țărănilor din Hațeg și destoinicia constructorilor de orașe și risul copiilor și înțelepciunea bătrînilor... Sînt sufletul, viața și adevărul nostru.

Istoria n-a fost gingașă cu noi. Ne-am dobîndit existența de neam și permanența pe aceste meleaguri prin luptă și jertfe. E un drept plătit din plin.

Focuri ardeau pe munți în seara caldă de toamnă, de-a lungul șoselei de la Tebea la Deva.

Și m-am gîndit atunci, în clipele acelea, la cursul neîntrerupt, unic, al trecerii istoriei în prezent.

Arde un foc nestins, o flacără călăuzitoare, gîndirea creatoare a partidului nostru, care făurește istoria de azi a acestei țări, ducînd mai departe, îmbogățind moștenirea strămoșilor, realizînd idealul lor de veacuri.

Remus LUCA

ION BARBU (II)

Ion Barbu reprezintă tipul creatorului niciodată satisfăcut de sine însuși, exigent la extrem. Etapele de evoluție ale operei sale, deosebindu-se între ele prin discrepanță, învredăvîră fiecare în parte cîte un alt avatăr liric al autorului. Avem, astfel, în versurile de început, pe poetul solemn și lapidar al energie și mîniei, exponenți la noi al unui parnasianism, care nu se identifică totuși în esență cu acel al unui Heredia sau Leconte de Lisle, dar simțim că Ion Barbu, după propria mărturisire, a înțeles în tinerețe să adere la Grecia lui Nietzsche, să își însușească frenezia spiritului diabolizat: „Elanul cutreierînd dinamic ființele și ridicînd extaziat un cer platonian”. Urmează poetul baladist din *După melci*, *Rigo Crypto* și *Iapona Enigel* și în *Memorium*, cu o ingenuitate de viziune a universului naturist potențînd înefabil anecdotică lirică. Este apoi poetul fantastic și pitoresc din ciclul balcanic, tutelat de spiritul funambulesc al lui Anton Pann, venind cu o lume de reprezentări halucinatorii, din care sînt scoase mari efecte de savoare în grotesc. („Gredim a fi recunoscut în pitorescul din dinaintea miraculoasă lăsar pe aceste locuri a zăpezii roșii — dreapta, justițiară Turcină”). Cu poemele din ciclul *Uudenrota*, ni se descoperă poetul care începe să tindă la simbolul eliptic și exoterism, într-o „încercare mereu reluată” de a se „ridica la modul intelectual al Lirici”, „înstrîind de lucrurile esențiale”. Ultimul la rînd, se definește în sfîrșit poetul absocons, care urmărește să ajungă cu ciclul *Joc secund* la un absolut al poeziei pure în cifra ermetică, ducînd cu acest prilej la apogeu sublimarea abstractă a lirismului, într-o experiență limitată, similară pînă la un punct cu aceea întreprinsă altcîndva de Mallarmé. „O poezie cu obiect — ține să precizeze Ion Barbu — mi-ar înșela amblijuțea. O poezie cu obiect creează necesar o Fizică sau o Retorică (aceiași lucru), forme încheiate față de viața spiritului. Eu voi continua cu fiecare bucată să propun

Dinu PILLAT

PAUL ERDŐS

PORETT

Lecturi intermi-tente (XII)

Apoteoză de la Hordou, acca urieșească „Nunta Zamfirci”, proiectată pe Olimpul din Valea Sălăutei, care a încununat cu nimburi ei mitologic serbările închinatelor celor o sută de ani de la nașterea lui Coșbuc, s-a desfășurat, după spusa martorilor: oulari, cu adevărat, ca-n basme. Ardealul marilor demonstrații etnice, Ardealul Munților Apuseni, al lui Iancu, Ardealul din Cîmpia Libertății, a Blajului, Ardealul sacrelor uniri de la Alba Iulia a ridicat din nou zăgazurile pentru ca suvoaiele de poporen, sosiți de pe toate plaiurile să se reverse în îngusta vale, unde, acum o sută de ani, rapsodul baladelor și idilelor, și incomparabilul tîlmăcitor al Divinei Comedii vedea lumina zilei. Zeci de mii de pelerini, blocînd literalmente drumurile, varietatea de peisagi, portul național, dominant, mîndrețea plînzurilor și a covoarelor așternute la fiece prag, conținutul murmur de talaz al inimilor, clara voce de aed debitînd de pe culmea textului libretului coregrafic, și mai cu seamă clipa, cînd, în locul celor «nouzeci de feciorași călări», însoțind rădvanul mirelui, au început să coboare piciorul de plai al muntelui, ca pe o scară din ceruri, escadroanele celor trei sute de călăreți în înfloritele lor straie născădene — iată tot atîtea detalii, pe care participanții le-au resimțit la scară maximă și care au făcut din apoteoză de la Hordou unul din cele mai grandioase spectacole, ce s-au desfășurat, vreedată, între olaturile noastre, în amintirea unui poet. De altfel, de pelerinajii n-au dus lipsă, cu osăbire în anii din urmă, analele noastre literare. Inșă nici unul din ele, nici izvorul de poezie castaliană al Ipoțestilor, nici bojdeuca natală, de un atît de tulburător sigiliu de autenticitate, a povestitorului de la Humulești, nici lunca Siretului sau calmul conac al Mireștilor, pe terasa căruia, ca pe ghizdurile unei ființe a Blanduziei, a visat și a zăcut atîtea ceasuri poetul, n-au fost, la timpul lor, teatrul unor manifestări atît de unanime, ca cele din Hordou, cu toate emoțiile, de care, nu numai ai noștri, dar și atîția dintre exegeții străini, o Rosa del Conte, un L. Galdi, un Alain Guillemin, un Mario Ruffini, un W. Bahner au fost copleșiți în contact cu peisagiul, cu ambianța și cu nestinsele ecouri ale poeziei eminesciene, la Ipoțesti.

O sărbătoare înșă, cum remarcam și altădată, un cinquantenar, un centenar și așa mai departe, un triumf al spiritului asupra materiei, și drept este ca sături de cununile ce se cuvînt celui sărbătorit, de laur acestea, să ne amintim și de aceia care au înlesnit, într-un chip sau altul, această izbîndă, ce au însoțit carul de triumf al biruitorului, și pe frunțile cărora o cunună de mirt, cel puțin, n-ar strica. Au fost istorici literari care au mers și mai departe, de pildă Bogdan Duică, ale cărui investigații au pătruns întotdeauna atît de adînc, și care, în memoriul din Analele Academiei, închinat lui Alecsandri, după întiul război mondial, la centenarul poetului, s-a oprit cu egală curiozitate, nu numai la preputorii, dar și la detractorii lui Alecsandri. Căci, nu odată, în cortegiul care însoțește un car de triumf se strecoară și devertori, pentru a căror demasare nici un efort nu e zadarnic. Timpul în calitatea lui de reparator al injustiției, temperația dumșăvile, devotamentul și înțelegerea sa, intensifică bunele opinii. Anonimul de la Blaj, atît de înviersunat detractor al lui Eminescu, Dimitrie Petrino, cu manevrele lui judiciare, Macedonski cu nevindecata sa idiosincrazie antieminesciană, dar și anti-alecsandristă, și chiar coșbuciană, nu pot fi turnați, de bună seamă, în aceeași desăgă: unul pămîntește de o umoare, altul de alta. Cu totul altul e cazul acelor rezistente fatale, pe care le determină o creație intrinsec originală, acele diferențe de nivel și de sensibilitate despre care Maioreșcu vorbește în ceea ce el numea „progresul adevărului în judecarea operei de artă”. De aceea, lășind deoparte, ca de mult și irevocabil înhumat cazul Gr. N. Lazu și al „plagiatorilor” lui Coșbuc, mai folositor ni se pare să ne oprim la aceia care, și în zilele noastre și în trecut, au ieșit în întîmpinarea gloriei lui Coșbuc și pe care apoteoză de la Hordou îi revădămă la carul de triumf al poetului.

Am îngîmțat cu sfîșlă exemplarele de lux ale tipăriturilor festive, din opera poetului (versuri, antologie consacrată), editate, cu superioară distincție grafică, de Editura pentru literatură, am citit cu interes și incitante literatura encomiastică, din presă și periodice, ocazionate de centenarul lui Coșbuc, am asistat la pregătirile expoziției, pe care icsușite muzeografe, Eliza Ispășoiu și Constancia Brezu au organizat-o în rotunda din sala mică a Palatului, expoziție ce, paralel cu aspectele de viață sau ale opere originale, pune accentul și pe latura de tîlmăcitor, de folclorist și de pasionat om de cultură universală, mai puțin cunoscută a lui George Coșbuc. Gloșele și adnotările cu care poetul intervine în paginile Etimologicului lui Haiduc sau în ale Revistei critico-literare a lui Aron Densusianu — vădese competență, fermitate de opinie, spirit polemic și vizibilitate — incită să ia cunoștință de ele, în vînturile sau pe panouri. Și fiindcă vorbim de folclor, am citit cu înțirire, dar cu același interes, studiul ce Vasile Netea a publicat într-una din fasciculele Revistei de etnografie și folclor, pe anul trecut. El se intitulază „Dascălii de folclor ai lui George Coșbuc” și aduce, pe lîngă noi precizări despre moșteli dascăli de folclor, din lumea satului, ai poetului, și unele completări la capitolul biografic al celui foarte dotat cărturar, care a fost profesorul Silaghi, întîlnit și-n bibliografia eminesciană, ale cărui cursuri la Universitatea din Cluj poetul nostru le-a frecventat prea puțin, dar ale cărui vederi folclorice, publicate, nu-i erau străine. El se apropie de acesta, prin aceeași năzuință de a descoperi zeiții solari în atîtea din ficțiunile mitologiei noastre populare și tot atîtea similitudinii între Olimpul eleno-roman și cel autohton, cum așa de sugestiv se exprima Coșbuc în prețimpurii (1886) sau mare poem „Atque nos”, în frumusețile căruia Vasile Netea ne-a inițiat încă de acum un sfer de veac și al cărui text integral, dimpreună cu un impresionant material de gloșe și comentarii, Dumitru Micu îl reproduce în ediția sa din 1961. Pe aceeași linie, se cuvîne să înregistrăm și frumoasele pagini, pe care Gh. Vrabie le consacra poetului nostru în capitolul „Din problemele de bază ale eposului român” din recenta și docla sa monografie „Balada populară română”. Pornind, de la credința, axiomată, a poetului, după care „trecute prin strecurătoarea timpurilor”, rapsodiile populare s-au curățat de toate impuritățile și au rămas „numai lamură”. Gh. Vrabie scrie în încheierea respectivelui paragraf: „Coșbuc, anticipația în felul acesta pe G. Ibrăileanu, care va așeza la baza concepției sale despre poezia populară tocmai criteriul selecției. Poetul este înșă printre primii cercetători ai creațiilor folclorice, care are ca punct de plecare în cercetare: forma și compoziția, o logică a frumosului, fie în balade, ca și în ghicitori sau lirica populară” — și concluzia ni se pare cu osăbire vrednică de reținut. Colecția de mici monografii a Editurii Tineretului sporște cu un binevenit, nu numai festiv, „George Coșbuc”, studiu și album iconografic,

PERPESCIUS

(Continuare în pagina 7)

DESPĂRȚIRE

Va veni și timpul cînd
Albinelă nevăzută
Vor acoperi cu ceară, galbeni
Obrajii mei, din care sîngele
Se va retrage ca apa din desert.

Nu plînge, iubita mea, nu plînge
După cel ce azi la piept te strînge.

Mă vor depune poate-ntr-un moment:
Ori mă vor arde-n crematoriu.
Mă voi înfrîți cu elementele
Naturii descompuse, recompușe
Mereu în nebănuite toare.

Nu plînge, iubita mea, nu plînge
După cel ce azi la piept te strînge.

În eternitate despărțirea-i scurtă;
Ne vom întîlni poate ca o frunză cu apă,
Ca oxigenul cu cărbunele.
Ca două izvoare sub pămînt
Și n-o ș-avem cum ne recunoaște.

Nu plînge, iubita mea, nu plînge
După cel ce azi la piept te strînge.

Mihai BENIUC

ÎNȚELEAPTĂ MATERIE

— „Imbracă-mă! — spuse trupul —
Sînt dornic de frumoase podoabe.
Înventează și caută.
Am să te-ajut cu miinile roabe.

— Hrănește-mă! — spuse trupul —
Sînt pofțicios și-nclinat spre ispite.
Toate fructele lumii
Sînt doar pentru mine ivite.

— Invață-mă! — spuse trupul —
Vreau să ajung la-mplinire.
Vreau să fiu cîntec și dans
Și pereche cu tine-n iubire.

— Slujește-mă! — spuse trupul —
Și te voi sluji cu credință.

Doar împreună vom fi
Adevărată, biruitoare ființă.

— Iartă-mă — spuse trupul —
Că murînd și pe tine te nărui.
Ți-aș fi dat veșnicia,
Dar n-am nimica să-ți dărui!”

— Nu pot decît să te iubesc, —
Spuse rațiunea-nșeleaptă —
Tulburătorule trup omenesc!
Nu pot decît să te-nsoțesc,
Cursul singelui tău să-mplinesc,
Fascinată materie,
Frumosul meu trup omenesc!

Doina SALAJAN

(Continuare în pagina 7)

TEXT ȘI COMENTARIU

că poate să apară și iată-l întâmplarea voința mea tot una așa precum am spus...

Credeam că e moartă de-aflia morții tirid. Și dinii cum să sfîșie un orizont pietrificat...

Plină de umbre sta în șanțul cerului. Dălji liniere scriau în carnea albă alte chipuri și păianjeni...

RĂZBOI

Încă mai stau printre voi, neștiindu-mă, singur, cu ochii la munții din noiri...

SOMNAMBULUL

Tu - care știi prea bine ce precar e umbrelul meu aici pe-acoperiș, pe-aceste țigle reci și-alunecoase...

Poate sînt un înșelător, un bătrîn trubadur care sminteste ochii și inimile celor așezați în fotolii...

PETRE SOLOMON

PE DEALURI

TRECE

TOAMNA

Pe dealuri trece toamna, ogăle - o aud Cum își tot viră-n ierburii și-n frunze botul ud...

DIMITRIE STELARU

CONFESIE

Toldeaua apun dimineața, îmi string frunzele, respir pețele nopții, legile deșarte și flămînzesc...

VADUL SECAT

Pe unde calcă pașii mei acum, Străbate, primăvara, viitura. Refac, fără să știu, al epei drum...

SĂMÎNȚA

Deodată singele învinge clopotnițele și vorbește-n clopote, singele, singele, păcura moștenirii noastre...

Dar eu sînt rudă cu toată Moldova, sînt rudă cu încații din bălțile Nedeei, fratele meu de cruce...

INEDIT: VICTOR BRAUNER (colecție particulară)

O cumpănă, o cumpănă, o cumpănă, nimic mai mult decît o cumpănă, nimic mai mult decît psihologia cumpenei...

Clintelul coace gredății subtile, arată diferențe ineditabile, dar el este o cumpănă, numai o cumpănă trăiește-n el...

Cînd eul sta în calcar, apropiat de punct, mic, apăsător din mîi de pîrți și alb, el, tot, era o cumpănă topită...

INEDIT: VICTOR BRAUNER

(colecție particulară)

de cumpănă, sau cumpănă cu aripile strîns.

Dar cînd o pasăre iese din ou ea imediat țuță în aer aripi, două picicote și doi ochi...

Cum trec caii trăgînd sania, cum pare că lunecarea saniei împinge doi cite doi și noi tragem lumea după noi...

Și dacă ea nu cade în prăpăstii sau în cer, dacă nu-i se surpă coștele în ciocirii...

Multi nici nu se cunosc, mulți nici nu știu Că sînt adevărate rude...

Moare un om și moartea lui înseamnă Singe curat și cosmic în trupul altui om...

Aceasta însă noi n-o știm, Nu știm cine cu cine este frate, Căci dacă s-ar cunoaște frații s-ar urla...

Un singur om poate să nască Doar un singur om Un singur, greu amor și din acel amor...

Dar nimeni n-a născut un singur fiu, Nimeni nu a riscat un singur fiu, Semnele în cițiva fii se-ncearcă...

De doar un semn că omul care moare Nu l-a iubit, nu l-a urit destul...

Doi frați sînt coii Saniei tulburi, ce poate merge Și cu un singur cal dar enorm.

Doi frați înseamnă un om enorm Care trăiește în două trupuri.

Cine să riște într-un trup singur Alina gînd?

Frate cu frate, tristă dublură A unui rol lăudat și de ingeri Si ogîndit în cazanele-oprinse...

Pămîntul e bolnav de ideea fixă A legăturilor de rudenie.

Și moștenind nu rude ci aparente rude, Nu știm că acel cuplu de cal și călăreț Înseamnă frate dus în șa de frate

Și calului i-e greu să-și poarte călărețul Dar călărețului i-e și mai greu Căci el suportă doi celulați de cer...

Abia cițiva își găsesc frații Și dintre ei abia cițiva înțeleg Și-aceștia mor ca să trăiască frații lor...

O singură legătură de rudenie, Frate cu frate.

Iar el se află negreșit, și-n lume Deși cu alții pare rudă Deși cu alții pare tu rudă...

Iar dacă vă-nsoții și tu și el, Și fiecare dintre noi pe lume cu femei, E pentru că...

Iar noi născînd copii care să afle Adevărul despre noi, Desfacem în coroane și mai departe Sămînta uriașă în care ard doi frați...

Iar noi născînd copii care să afle Adevărul despre noi, Desfacem în coroane și mai departe Sămînta uriașă în care ard doi frați...

nuvelistica lui marin preda *)

opinii despre cărți

Lectura atentă a nuvelor lui Marin Preda descoperă în afara lucrurilor cunoscute, comentate pe larg de critici, un autor inedit, fantastic, anxios, poet al terifiantului în Colina, Calul, La cîmp, Înainte de moarte, Amiază de vară...

se întrevăd această realitate morală, căci Marin Preda păstrează față de dramele eroilor săi, așa cum cerea Lovinescu, o „indiferență” obiectivă. În Calul, în care cineva descoperă, surprinzător, „un mit al asasinatului”...

valorificat estetic în toată întinderea ei, o afirmă în Moromeții, scrierea fundamentală a lui Marin Preda. Nuvelele par niște sevănte pregătitoare, cu o valoare literară însă autonomă. Ilie Restu, din în ceată, prefigurează pe omul „rău” Tugurlan...

sau natura moromețiană, proprie și eroilor din nuvele. Pațanghel e un exemplar tipic. Ilie Barbu din Desfășurarea - scriere sub nivelul celor de mai înainte, notabilă totuși prin câteva observații fine asupra psihologiei țărănești în momente sociale hotărîtoare...

La Marin Preda nota terifiantă derivă din sugestia unei realități morale ascunse (Calul) sau din observarea minunțioasă a formelor pe care le ia presiunile morții (Înainte de moarte). În Colina fantastical e, ca și la Gîb Mihăescu (Vedenia), o proiecție în spaime. Latura lui psihologică e vizibilă. Vasile Catrina, după un somn agitat, cu vise complete, merge la cîmp și, acolo, impresurat de o ceață deasă, ametește, îi pare că pădurea se aprinde și pierce, colina se umflă ca o bășică enormă...

Sub forma mai dramatică a angoasei le regăsim în Înainte de moarte, povestea unei agonii mărunte. Conștiința iminentei dispariții trezește mai întâi lui Stancu lui Sîncilii o obsesivă dorință de a ști cu toată exactitatea cînd și se va împlini sorocul. El se ferește să pronunțe cuvîntul hotărîtor, exorcizează cu sentimentul ascuns că poate opri un destin fatal. Formula cu care se adresează doctorului e evazivă: „în cutare timp”, iar cînd acesta dîm urmă indică un anotimp, întărînd izbucnecul cu violență: „De unde știi tu, mă? (...) Soarele și Dumnezeu mă-ții, de unde știi tu? Spune de unde știi tu... Arhangheli și steaua... De unde?... De unde?...”

— Ești mai prost ca mine, Modane (...) și e prost și ăla unde ai citit, că a scris așa cum spui tu (...) — Uite Pațanghele, zise Modan, să presupunem că nu ești prost, mai ales că stai cu mine de vorbă... Cu aceste atribute de luciditate, capacitate de iluzionare și ușor caracter de comediograf ironic se constituie psihologia

Camera obscură

Nuvelă de NICOLAE VELEA

Dumitrache Degeratu vedea pe o bancă din spatele gardului dinapre sosea și căsca din timp în timp, fără poftă, se apăra de cîte o muscă sau o trăgă de muștață.

Era în cumpăna căldurii, mîna și lumina își pierdeau din nouitate iar gîndurile și mișcările oamenilor își pierdeau și ele nouitatea și prospețimea de pină acum. Umbrele erau drepte și mici. Un purcel de cîteva luni se tot învîrtea pe lingă un loc adăpostit și umed dinapoi unui buștean. Dar aici era tolnăit Mureș, un câtel ceva mai mare decît purcelul. De cîte ori purcelul se apropia rugător, cîștind locul umed, cîțelul îi dădea elte o labă trasă pe două urzache și apoi încheida ochii din nou și se întindea mai bine.

Tot astfel, mai departe, adică peste drum, în dreapta, unde se afla parcul de odihnă al comunei. Stătel, un tractorist, se dădea pe tobogan și nu voia să auză de rugămintele copiilor, să-i lase să se dea și ei. El se dădea mereu, fuierînd. Dar degeaba vorbeau domnele Stătel, pentru că pe el Degeratu nu-l poate vedea.

E aproape orb. De asta i se spune și Degeratu. Acum cîteva ani fusese collector principal pe comună și cum făcea pe alfa și ologu în sat, cum îi zicea lumea pe la spate. Tot astfel era plin de curia lui, toate noriile și uşile răsunau la bălăile și ciocăniturile lui în ele. Atunci își ridica casa și gardul de zid colorat, dinapoiu cărăuia stătea pe bancă, gard care-l costase cinci mii de lei.

Intr-o noapte se întorcea beat rău acasă. Ploua. Căuse și zăcuse pînă dimineața cu capul într-o baltă de pe sosea. Începuse să orbească — balta în care-l intraseră ochii era rece — și de atunci i se spune Degeratu.

Așa că el nu-l poate vedea pe Stătel. Cel mult îl poate vedea pe Nicu Pațilea, vecinul său, care-și curăță și sapă șanțul din fața casei. Aproape de Pațilea se plimba Obrea, militianul, care neavînd ce face se uita la el. Cînd i se pîrea că Pațilea a dat prea mult cu sapa și a mușcat din buza goalei, îl fluiera în glumă și țigănal.

Dar de fapt distracția lui Dumitrache e să mai auză ce se vorbește la mesele grădini de vară a bufetului, grădini care e în stînga casei lui.

Îl aude pe Răbădînk, ou glasul lui hodorigit și cu gluma lui prăpădită.

— Mai dă-mi bă Giță un chescheu cu sifonul separat.

Sau pe Costică Boace, care după ce „speria” două, trei păhărele țesco încapă să se laude cu omenia și cinstea lui și cu faptul că Mitică, fiu-său, fusese pus responsabil la un magazin de textile din oraș. Pe urmă, spre seară, se plîngea că fiu-său nu-l mai bagă în seamă.

Mai venise Plotogea, cantăragiul, care după ce se omenea de cîteva ori, se lăuda și el că dăduse examen și-și luase certificatul de cantăragiu și-l arăta. Era un fel de chitanță. Tinea cîntarul afară și imbia oamenii să se cîntărească înainte și după ce ieșeau din cîntăre.

— Hai, 25 de bani înainte. La benevol pe urmă, ispitea el. Și mai treceau sau se opreau mulți. Se mai oprea Clește, care bea sirop cu apă minerală, izolat, mohorit și mîndru. Aveuse un post de răspundere într-un raion vecin, post cu mașină și cu șofer. Intr-o duminică intraseră, ameliți și el și șoferul, într-o noaptea, dărimaseră cîteva oale și cazanul cu ciorbă și sarmale și răniseră pe unul din socri. Fusese înlocuit (nu numai pentru asta), se întorsese în sat și bea urșuș și înfumarat în fața lumii strop. Beea degeaba.

Cam cînd soarele dădea spre amiază trecu pe la Dumitrache. Cumilata „directorul cîntăreului”. I se zicea așa din cauza anilor, trecuse de mult de optzeci. El avea un aparat de fotografiat de pe timpuri, cu tripod și cameră obscură.

Cumilata îl stătea de mult pe Dumitrache să-i cumpere aparatul pentru că (așa îl denumea) i-ar face foarte bine la ochi camera obscură. L-ar feri de lumina care-i mîntoie lumina ochilor, ar mai scoate și un ban și mai ales ar face și el ceva. N-ar mai sta nopîndu de la cîntărele cocșilor pînă la Strungărașul, seara, drumul la lumina de la dinamul cooperativ.

Dumitrache s-ar fi înduplecat dacă nu s-ar fi închipuit stînd alături de Plotogea: unul cîntăre, altul pozînd. Și nu-i convenea.

Cumilata se așază pe un scaun mic de lemn.

— Căld și pe-aci pe la tine.

— Căld de.

— Cum mai?

— Așa și așa, după vreme. Mă cam ia cu un junghi de la gleznă în sus și-i zisei asta, lui Mitu al lui Ghică, să-mi aducă un lighean de apă cu sare. Eu vorbii, eu auzii.

— Mitu! mai porunci el. Nu se auzi nici un răspuns.

— Copii, s-o fi luat cu deale lui.

— Duhănești? și Cumilata scoase tabachera.

Celălalt nu răspunde.

— Hai, ia una ca teșit lumina de la liturgică.

— Ei parcă de asta e vorba, se cam supără Dumitrache. Și luă o țigară. După cîteva fumuri, Cumilata:

— Azi îmi mai fusesse dat să aud una. Văzuse aia — cit trăiești multe vești, multe le-avea, multe le păștii. Veneam în coace și la poarta lui ledu, neopu-meu, brigadieru, văd două motociclete. La să m-abat o porție de timp, zic, să văd ce se-nmărcă, se descurcă p-aci.

Intru. ledu mai era cu doi brigadieni de la un ocol, din deal, de la Rotunda. Fuseseră la o bătaie de mistret, îl împușcaseră, îl trimiseră unde trebuia trimis, opriseră și ei o pulpă, și acu beau și mînceau și se lăudau și se certau. A fost în cătarea mea, ba într-o mea, eu îmi cunosc glontul, și eu îmi cunosc glontul. Cam d-astea vorbeau. Ce mai, era asupra chefului bine. Una, Florică, parcă-i zicea, ficut tîndări, se scoală în picioare, eade jos, se scoală, iar cade.

— Gata, zice.

— Bagă mîna în buzunar, scoate un portofel din care trage o poză mărisoră, se uita la ea ce se uita, ride vesel și limpede, o bagă la loc și bea iar. Dar trează — luminat parcă atunci începuse. Se scoală, se plîmbă prin odale și ride, da ride liniștit, eu ca un apucat.

— Asta e, zice.

— Ce? întrebară toți parcă mai luminați, mai limpezii după schimbarea țstua, Florică parcă.

— Metoda, zice. Simt c-am dat drumul la cai! Mă uit la poză, la poza mea.

O scoate și-o arată.

Era poza lui... O poză mărisoră, șase pe patru.

— Mă uit, zice, mă concentrez să arăt la fel ca ea, și-mi vin cai acasă, mă trezesc. Sau fac ce vreau, că am mai multe poze.

— Și le împăștie pe masă.

— Mă doare capu? Am o poză numai cu capu, mă uit la ea, mă concentrez, o pui la o parte și-mi-a luat durerea.

Mă doare burta, mă doare o mîna, mă junghie un picior, la fel. Mă doare... (Cumilata urcă privirea cîntăreului pe Dumitrache să mai gîscască ceva, se opri la ochi, era să zică și de el, dar i se pîru cam prea mult și tăcu).

Dumitrache parcă simțise ceva pentru că aruncă țigara neisprăvită și se foi nemulțumit pe banca lui. „A ciuemei de jigodie bătrînă, ori e bătut și el ori... Auzi de unde pleacă el ca să ajungă la aparat...”

Cumilata simți și schimbă vorba:

— Uite și la putoarea aia de Stătel, se dă pe tobogan, copiii roată pe lingă el și nu-l lasă neam să apuce doar o dată să se dea.

Cu asta, fără să știe, l-a răpus pe Dumitrache. El nu putu să vadă pînă acolo. Își frecă ațigat picioarele, zob de enervare. Și începu să-i închipuie camera obscură ca un fel de ochean.

— Bine, mă, adu aparatul ăla nenorocit.

— Cum?

— Cum am zis.

Cînd Cumilata o luă grăbit spre poartă, Dumitrache, nițel revenit, îi strigă totuși:

— Bineînțeles, două site de probă.

Cumilata intră și Dumitrache începu să se înfuria de parcă dorea, nu mai putea să trăiască și aștepta de cine știe cînd aparatul de fotografiat cu camera lui obscură cu tot.

Se mai însemnă nițel cînd îl auzi pe militianul Obrea muștrînd pe unul care trecea cu sarea. Îl muștra pentru faptul că nu are mîsură cu el. Obrea spunea că primise niște instrucțiuni precise ca orice mijloc de transport cu tracțiune animală să aibă o mîsură baliga animalului în caz că s-ar fi bălăgat pe drum. Asta, că să evite accidente prin lunecare ale motocicletelor sau chiar mașinilor care treceau pe drum.

— Ești la al doilea aviz. Îți spuse el omului. La al treilea (și i-au... (o fi vrut să zică talonul?) — la al treilea vorbim altfel.

Mai trecu pe urmă Nelu cu Muscoci. În dreptul casei lui Dumitrache el se lățău cu băiatul lui Gitan. Acesta îl întrebă ceva, apoi îl auzi sau îl cîmpii de braț și celălalt începu să se scutur de ris și o luă la fugă. Nelu lui Muscoci era un flăcău de vreo 25 de ani, care nu se putea însura pentru că se gidila rău de tot. Ori unde și oricît de ușor l-ai fi atins, pe umăr, pe frunte, pe braț sau pe picior el se cutremura de gidilat și de ris. Nu putea suferi nici un fel de atingere și nu putea dormi cu nimeni în pat. Așa că nu se însura — cel puțin așa explicau cei mai mulți — din cauza gidilatului.

— P-asta și dacă l-ai poză. Hai, mă, l-ai d-aci, găsești tu ce să faci cu el.

— Nea Dumitrache... Bine, mă, atunci de ce nu scoți tu bani cu el dacă ții mortii că e bun? De ce nu-ți pui firmă sau să ieși cu el în drum?

— Păi eu am ce face. Mai pot să țin la sapă, mai eocănesc în jurul casei. Dumneata... Văzînd că celălalt îl înmărmurise obrazul și-și încheștase făcile, tăcu. Nu că Dumitrache nu mai era bun la nimic. Era altceva. Lui nu i se mai în-

templa nimic. Și nu doar lui. Nițel satului. Toate curgeau de vreau an și ova cum nu se poate închipui mai liniștit, nici un colțor mai rășărit al unei întâmplări nu se liza ca să se facă să-l pomenești și să-l plăvărăgești, să-l întorci pe toate părțile măcar o jumătate de ceas, acolo. Niț o bătaie, măcar cu pumnii, nici un furt, măcar de cartofi și nu se știe cum nici poști sau înmormintări nu mai fuseseră în ultima vreme. Și vremea se așezase după tipic: ploaie cînd trebuia și era nevoie de ploaie, soare cînd trebuia să fie soare, cald sau frig cînd trebuia să fie cald sau frig.

Și Dumitrache mai ședea și în spatele ochelariilor lui întunecați. Acolo, în spațiu acela mic dintre pleoape și lentilele ochelariilor, aduna, mai degrabă îndesa el, și vedea vișuri despre un sabotaș, o acțiune dușmănoasă, o lipsă de vigilență pe care s-o descoperi, s-o denunța sau s-o îndrepte. Cînd fusese collector, alfa și ologu” în sat, controla la arile șirele de paie ale celor pe care-i bănuia să nu fi băgat în grlu vreun drug de fier sau care să zdro-

fi spat ochelariii sau ar fi leșinat.

Stăpîn acum, Cumilata propuse și porunci:

— Lasă, Dumitrache, duc cu aparatul în casă și mergem după gard, la Costică. Te cîntesc eu.

Duse aparatul înăuntru și trecu după gard la bufet. Băură două rînduri de ceai, dar Dumitrache era tot fără chef.

Cumilata îl tot stătea, se biția iar pe lingă el o povestă. Degeaba.

Ei și atunci, poate nerăva și el, Cumilata lovi cu pumnii:

— MAT-ul ăsta, într-o unde vrei și unde nu vrei, noapte, zi, închis, deschis. Obloanele putrede, și verzelele alea de la geamuri... Le vezi, Dumitrache? Le dărimi cu un strănut. Olog să fii și tot intri aici.

Dumitrache își zgîrci brațul, iar obrazul i se zgîrci și el. Pe urmă își netezi fața cu palmele și o îngroză în ea. Spuse chiar pe la spate, sopțite, vorbele: „alfa și ologu” — ajunseră de mult și la urechea lui.

Cumilata ca întotdeauna, sigur de boacina lui, căută s-o dreagă așa cum știa el, prelungind greșeala sau jignirea.

— Asta e, olog să fii și tot intri și ziua și noaptea în Bufetul ăsta; cîntă să fii, chior să fii și intri, ce mai, și mor să fii și tot intri.

— Cum mă?

— Așa, chior, cîntă, orb-mort, olog și tot intri. Dumitrache se sălă și, fără să spună nimic, plecă acasă. Aici nu găsi pe nimeni. Erau toți plecați la film. Se dădea a doua oară „D-ale carnavalului”, dar lumea se dusese iar pentru că, prima oară cînd rulase, operatorul uitase într-un sat mai îndepărtat cîteva role.

În seara aceasta anunțase că le-a adus filmul, o să fie întreg și oine vrea să vadă vînturile și sfîrșitul filmului să vie să le vadă. Că se poate.

Dumitrache puse bine aparatul în cîntărele din spatele casei, spară o ceapă, băgă mîna în buzunar și scoase niște brînză și mîncă puțin și fără chef. Pe urmă se duse și se întinse în șanțul de sub ușă, unde dormea vara. Cînd veni să i-l de la film, se prefăcu că doarme. Era mohorit și nu știa de ce, n-avea poftă de nimic, era supărat de parcă i s-ar fi întimplat ceva rău.

După ce toate se liniștiră, se răsuie pe spate și încercă să se uite la stete, dar nu-l vedea în parte, deslușea doar ceva alburi. Își luă ochelariii pe care-i pusea pe tălpicea saniei, și puse la ochi, dar și acum găsi acolo sau aceeași baltă lăptoasă de dinainte.

Și iar îl năpădi apăsarea și tristetea veche pe care și-o spunea rar că oamenii lucruri și întâmplările există și trec pe lingă și fără să-l atingă, adică fără să-l ia în seamă.

Se sculă, rupse un braț de țigări și se duse să-l dea la țigări.

— Și începură să-l doară și să-l deresez amintirile lui sau ale altora.

De vrea trei nopți amintirile se legau de timpul cînd pînă-ți îl puseau pe el și pe frății, după ce-i ridicau adormiți din pat, într-o țigăie de soare de dimineață. Ca să se trezească lovii de soare, de razele lui, nu de pînă-ți. S-o pomenească sus pe culmea Cotrlăului cu vitele. Era departe, foarte departe, puțin se încumetau să urce acolo, pe culme.

Trebuia, urecînd, să legi vita obnoasă de un fag sau de un alun ca să nu cadă jos în rîpă. Și pe urmă, după ce animalul se odinea, îl dezlegați. Îl duceai pe poteci ocolite și ștute. Îl mai legați o dată de teiul trîsnit să răsuflă, să nu cadă și ajungea pe la ora opt, cînd soarele era sus, pe Cotrlău.

O poiană nemăiauită de frumoașă și a nimănu.

Vitele pășteau cumințe, n-aveu unde se duce. Pajistea era înconjurată de rîpe, și băieții stăteau la umbră, n-aveau potrebuiști la care să abată vitele. Ei își făceau acioale în joacă sau desenau balauri ori alte închipuiri pe bite de alun.

Seara, înainte de a apune soarele, trebuia s-o pornești înapoi cu vitele și iar să le legi de trupini sau buturugi cînd le vedea obosite, ca să nu cadă.

A, și gusterii, mulțimea de gusteri pe care copiii care a-

bească dinții măcinătorului de le hator. („Dumneanu nu alege uoiocul!”). Mergea prin curțile unora de pe lista lui, cu niște sonde de fier și lețepa în pămînt, în olăi de fin sau în pătule, după butoaie cu vin sau alimente ascunse. Sau, cu toate că n-avea nici o cădere, inspecta și trezea garda comunală de noapte. Și acum nu se întimpla nimic, nimic. Înărmuriseră obrajii lui Dumitrache, obraji pe care treziseră cîteva vinișoare și care parcă cerșeau milă, dar unduiau pînă spre nas, unde nărlie fremătau domol, dovind umilțrea și neputința, dar prevestind, totodată, furia.

Cumilata le prinse tremurul, se deslăcu repede din seocetelle, lui și mai lovi o dată:

— Asta e, Dumitrache (nu-i mai spunea nici nea Dumitrache), o să ai o treabă. N-o să mai tîra-tîra... toată ziua.

Știa el cum bate; o vorbă dulce l-ar fi învesmănat pe celălalt și poate că ar fi făcut vreo minunție, ar fi aruncat după el cu aparatul, ar fi asmuțit cîinele sau cine știe, și-ar

bească dinții măcinătorului de le hator. („Dumneanu nu alege uoiocul!”). Mergea prin curțile unora de pe lista lui, cu niște sonde de fier și lețepa în pămînt, în olăi de fin sau în pătule, după butoaie cu vin sau alimente ascunse. Sau, cu toate că n-avea nici o cădere, inspecta și trezea garda comunală de noapte. Și acum nu se întimpla nimic, nimic. Înărmuriseră obrajii lui Dumitrache, obraji pe care treziseră cîteva vinișoare și care parcă cerșeau milă, dar unduiau pînă spre nas, unde nărlie fremătau domol, dovind umilțrea și neputința, dar prevestind, totodată, furia.

Cumilata le prinse tremurul, se deslăcu repede din seocetelle, lui și mai lovi o dată:

— Asta e, Dumitrache (nu-i mai spunea nici nea Dumitrache), o să ai o treabă. N-o să mai tîra-tîra... toată ziua.

Știa el cum bate; o vorbă dulce l-ar fi învesmănat pe celălalt și poate că ar fi făcut vreo minunție, ar fi aruncat după el cu aparatul, ar fi asmuțit cîinele sau cine știe, și-ar

fi spat ochelariii sau ar fi leșinat.

Stăpîn acum, Cumilata propuse și porunci:

— Lasă, Dumitrache, duc cu aparatul în casă și mergem după gard, la Costică. Te cîntesc eu.

Duse aparatul înăuntru și trecu după gard la bufet. Băură două rînduri de ceai, dar Dumitrache era tot fără chef.

Cumilata îl tot stătea, se biția iar pe lingă el o povestă. Degeaba.

Ei și atunci, poate nerăva și el, Cumilata lovi cu pumnii:

— MAT-ul ăsta, într-o unde vrei și unde nu vrei, noapte, zi, închis, deschis. Obloanele putrede, și verzelele alea de la geamuri... Le vezi, Dumitrache? Le dărimi cu un strănut. Olog să fii și tot intri aici.

Dumitrache își zgîrci brațul, iar obrazul i se zgîrci și el. Pe urmă își netezi fața cu palmele și o îngroză în ea. Spuse chiar pe la spate, sopțite, vorbele: „alfa și ologu” — ajunseră de mult și la urechea lui.

Cumilata ca întotdeauna, sigur de boacina lui, căută s-o dreagă așa cum știa el, prelungind greșeala sau jignirea.

— Asta e, olog să fii și tot intri și ziua și noaptea în Bufetul ăsta; cîntă să fii, chior să fii și intri, ce mai, și mor să fii și tot intri.

— Cum mă?

— Așa, chior, cîntă, orb-mort, olog și tot intri. Dumitrache se sălă și, fără să spună nimic, plecă acasă. Aici nu găsi pe nimeni. Erau toți plecați la film. Se dădea a doua oară „D-ale carnavalului”, dar lumea se dusese iar pentru că, prima oară cînd rulase, operatorul uitase într-un sat mai îndepărtat cîteva role.

În seara aceasta anunțase că le-a adus filmul, o să fie întreg și oine vrea să vadă vînturile și sfîrșitul filmului să vie să le vadă. Că se poate.

Dumitrache puse bine aparatul în cîntărele din spatele casei, spară o ceapă, băgă mîna în buzunar și scoase niște brînză și mîncă puțin și fără chef. Pe urmă se duse și se întinse în șanțul de sub ușă, unde dormea vara. Cînd veni să i-l de la film, se prefăcu că doarme. Era mohorit și nu știa de ce, n-avea poftă de nimic, era supărat de parcă i s-ar fi întimplat ceva rău.

După ce toate se liniștiră, se răsuie pe spate și încercă să se uite la stete, dar nu-l vedea în parte, deslușea doar ceva alburi. Își luă ochelariii pe care-i pusea pe tălpicea saniei, și puse la ochi, dar și acum găsi acolo sau aceeași baltă lăptoasă de dinainte.

Și iar îl năpădi apăsarea și tristetea veche pe care și-o spunea rar că oamenii lucruri și întâmplările există și trec pe lingă și fără să-l atingă, adică fără să-l ia în seamă.

Se sculă, rupse un braț de țigări și se duse să-l dea la țigări.

— Și începură să-l doară și să-l deresez amintirile lui sau ale altora.

De vrea trei nopți amintirile se legau de timpul cînd pînă-ți îl puseau pe el și pe frății, după ce-i ridicau adormiți din pat, într-o țigăie de soare de dimineață. Ca să se trezească lovii de soare, de razele lui, nu de pînă-ți. S-o pomenească sus pe culmea Cotrlăului cu vitele. Era departe, foarte departe, puțin se încumetau să urce acolo, pe culme.

Trebuia, urecînd, să legi vita obnoasă de un fag sau de un alun ca să nu cadă jos în rîpă. Și pe urmă, după ce animalul se odinea, îl dezlegați. Îl duceai pe poteci ocolite și ștute. Îl mai legați o dată de teiul trîsnit să răsuflă, să nu cadă și ajungea pe la ora opt, cînd soarele era sus, pe Cotrlău.

O poiană nemăiauită de frumoașă și a nimănu.

Vitele pășteau cumințe, n-aveu unde se duce. Pajistea era înconjurată de rîpe, și băieții stăteau la umbră, n-aveau potrebuiști la care să abată vitele. Ei își făceau acioale în joacă sau desenau balauri ori alte închipuiri pe bite de alun.

Seara, înainte de a apune soarele, trebuia s-o pornești înapoi cu vitele și iar să le legi de trupini sau buturugi cînd le vedea obosite, ca să nu cadă.

A, și gusterii, mulțimea de gusteri pe care copiii care a-

veau curajul să pască vitele pe culmea Cotrlăului, gusterii pe care-i jubeau și-i cocroteau și nu le mai tăiau coada, — e drept, după ce le-o tăiaseră înaintea. Gusterii ăștia, pe care aproape îi înblînțiseră, se jucau cu ei, dar dacă vreunul din ei atîngea bucățile de brînză sau ardei gras n-o mai mînceau... Și racla aia... Un purcel de găina mort, învelit în hirtie albă de staniol, pe care-l puseseră într-un fel de bisericuță făcînd din nucile de alun țigăle țestrișii.

Cu mărunțisuri d-astea se le-găna Dumitrache, cîntînd să doarmă. Și nu era prima oară. Căuta să se mintă fără rost, acum la bătrînețe, să-și încropescă un alt chip al lui și al vietii duse de el. Acum se căznea să se incredinteze că fusese un copil curajos, muncitor, pentru că fusese vitele la păscut pe Cotrlău.

Și de fapt fusese o singură dată cu vitele și de două ori singur, ca să se joace.

Și se mai mințea încă o dată privitor la boala de ochi. Ni-ciodată nu-și mărturisise motivul adevărat. Acum găsi că totul i s-ar putea trage de atunci, de cînd fusese pus să stea, copil mic, în fața soareului de dimineață ca să se trezească singur.

Era noaptea, era singur și i se făcu silă de minciunile lui neputincioase.

Și deodată, cînd sta să aj-pească, auzi ceva care nu se potrivea cu zgomotele de noapte obișnuite ale curții și casei lui, sau ale curților și caselor vecinilor. Avusese auzul bun, iar de cînd îl lăsase ochii prindea ușor orice șoptă sau foșnet. Începuse să-și alcătuiască părțile zilei și ale nopții după zgomote.

Ce mai, nu era nici o părere: auzi deslușit și un zgomot de sticlă spartă sau ciocnită.

Se sălă în capul oaselor, se uita spre casa lui, peste drum — peste tot întineric și liniște. Doar de la Bufetul lui Costică răbăta, cît putea răbăta pînă la el, un fir de lumină. Bine. Costică avea seri cînd lăsa lumina aprîndă înăuntru și seri cînd o atîngea. Și el închisese de mult, de vreo trei ceasuri.

Mai auzi iar ceva ce aducea a sticlă spartă sau ciocnită. Și din nou niște zgomote nedesluite. Nu era loc și timp de îndoaială... Totul se auzea de la Bufet, era cineva acolo, intrase înăuntru.

Dumitrache începu să dîrdăie tot de încordare și plăcere.

Se apropia, adică ce se apropia? Soise întâmplarea rîvnită și dospită în alțea chipuri și alțea timp de după ochelari. Roata lezea a întâmplărilor din sat se spîrgea.

Își mai aduse aminte în timp ce se îmbrăca înfigurat și de vorbele lui Cumilata, care atunci i se păruseră aruncate anapoda.

Cînd isprăvi cu îmbrăcătul își chemă cîinele și cine știe de ce, poate de bucurie, îl luă în brațe. Și așa o apucă spre Bufet.

Da, era închis, obloanele erau trase și înăuntru era lumină. O lumină slabă, i se păru lui Dumitrache, de lampă sau de lanternă. (Nu era slabă, era de la becul din tavan). Printre erpăștură a unui oblon, Dumitrache întrezări spatele u-nuia care umbra pe la rafturi și parcă și pe la țelgea. El începu aproape să topice de vesel ce era. În vîrfurile picioarelor, ca să nu-l auză cel dinăuntru.

Era parcă apucat, parcă năucit sau înnebunit de bucurie.

Altfel nu se poate lămurii de ce s-a dus într-un suflet acasă și a luat aparatul lui Cumilata. Să-l fotografieze pe hot sac să-l sperie așa cum s-a întimplat? Nu l-ar fi dat atît de iute prin cap așa ceva.

Aș crede că s-a dus pentru că erau două lucruri noi căpătate în ziua aceea și buimăcînt de noroc vruse să le aibă pe amîndouă laolaltă cu el în același timp. Că Dumitrache era un om lacom. Sau poate erau toate motivele la un loc, pentru că mintea îi mergea cum nu-i mai merse de cînd n-o mai știa.

Se întorsese la repeze

EUGEN BARBU REFLECTOR

Prin punerea în scenă a părții a doua a celebrei trilogii a lui Delavrancea, teatrul care-i poartă numele își face cinstite sieși și autorului. Desigur, această sarcină de a reprezenta totă opera istorică a dramaturgului ar fi fost mai firesc să fie dusă la capăt de către Teatrul Național, dar cum prima scenă a țării s-a multumit cu Apusul de soare, să vedem ce s-a realizat aici, într-un cadru meschin, cu un decor foarte discutabil (operă a scenografului Mihai Toșan), folosindu-se actori ce dovedesc multă bunăvoință.

Daș mai întâi despre piesă. Cum spunea Călinescu, opera dramatică a lui Delavrancea dovedește o trupească nebulă, (fiind) tare pe cele mai savante respirări și ritmuri, alimentată de o nemeisimțată capacitate de a trăi toate registrele emoției până la delir. Viforul i se pare criticului inspirat din proiectele lui Eminescu, deși, cum observă mai apoi, „piesa nu este scutită de o seacă manieră, pentru că aici și colo, cam totă lumea vorbește poetic și biblic, cu o nesuferită afectare.” Sint pomenite și modelele shakespearice, amintindu-se nebunia Ofeliei și patosul lui Macbeth, ca să nu mai vorbim despre paletărea lui Moghirdici, voidă a semăna cu dantelăria lexicală a bufonilor marelui Will, dar rămânând nu mai la o veselie de suprafață. Călinescu mai vorbește despre sublima oratorie a replicilor recunoscând Viforulul buna arhitectură dramatică. Toate lucrurile sint perfect adevărate și observațiile noastre nu vor

viforul

de
BARBU ȘTEFĂNESCU-DELAVRANCEA

sopri cu mult lucidă analiză a marelui scriitor. Cea ce vrem să spunem este că, cu toate viziile de dicție, cu toată lipsa unor voci, atât de necesare acestei piese de un savant patetism, l-am citat tot pe Călinescu. Textul, mai totdeauna de o înaltă înălțime literară, se ascultă cu o plăcere ce nu poate fi definită, mai puțin înadverbele de limbă, atât de nefirești la curtea Moldovei unde graul era mai mulcom, mai așezat, încate poate din nevoia de dinamizare: „sări, țintii, aruncați, goni, azviriți”, etc., dar asta nu e un capăt de țară și ascuțimea conflictului ne face să le uităm.

Delavrancea a pus în centrul dramei sale pe urmasul marelui Ștefan, Ștefăniță Vodă, despre care se insinuează că ar fi fost epileptic. O cercetare sumară a izvoarelor istorice duce, curios, la surprize. Conflictul dintre domn și Luca Arbore este hrănit în realitate de un refuz matrimonial al regelui polon.

Sigismund, care nu-i acordă domnitorului român mna fiicei sale. Incidentul nu e singular, mai tirziu și Neagoe Vodă Basarab li refuză pe cea mai frumoasă dintre urmasale sale, devenită curind soția lui Radu de la Afumati; fapt ce nu l-a împiedicat pe Ștefăniță s-o ia de soție pe Stana, sora ei și s-o facă Doamna Moldovei, după ce ea repulsiu jefuise Tara Românească. Ca tip istoric, Ștefăniță ni se pare a fi mult mai mult decit li acordă dramaturgul. Semnele ariării nu apar deloc în cronici. Ureche și mai tirziu Xenopol ignoră amanuntul și personajul mi se pare mai fascinant ca ambiție, nu ca victorie a degenerescenței. Nu era un apucat și un inabil diplomat. Desigur că împotriva lui alianța cu polonezii era un act neuzat, dar jefuirea celor 4000 de turci din 11 iunie 1524, la Târnăveni, pe Prut, trădează un om de acțiune; după cum supletea lui în relațiile cu Ludovic al II-lea, căruia îi făgăduiește credința numai la 11 zile după bătălia de la Mohaci, ne descoperă un subtil om politic. Dar inadvertelele sint împinse și mai departe. Pe Luca Arbore, Ștefăniță îl scurtează de cap înainte de a dăruia moartea celor doi fii ai săi: Toader și Nekita și nu după ce îi ucide, ca în piesă, un fiu. Cătălin, la viață. Nu împietez asupra drepturilor autorilor de a inventa în marginea istoriei și înțeleg necesitățile dramei, dar face aceste precizări pentru că Ștefăniță imi apare mult mai seducător în textele sece ale cronicarilor, decit în această altă de bine încheiată piesă. Cu toată lipsa de experiență, tinărul domn impunea adversarii mai totdeauna condițiile sale și sfârșitul tragic prin otrăvire mi se pare cu totul convingător în economia dramatică. Alte aproximații nu deranjază, deși în scena răscolirii boierilor, în local uluciu, precum Costea pirașcabul, Ivascu logofătul, Sima vistiernicul, apar personaje fictive. Ivascu personalitatea lui Ștefăniță este alterată. El ne este înfășisat ca un petrecărit, condus de către un arșvet și un cheful, imaginind războașii cam trase de păr împotriva celor ce visau la aducerea pe tron a lui Petru Rareș.

Oricum, patosul și conflictul piesei solicită tot timpul atenția spectatorului. Intrebarea rămâne: a vrut oare cu adevărat dramaturgul să aprobe memoria boierilor moldovei împotriva necetării interesului domnitorului, ucis la numai 21 de ani, sau Delavrancea a pierdut pe drum ocazia de a da scenele

noastre un personaj de neuitat? Noi înclinăm mai curind spre a doua alternativă, deși ne place foarte mult această dramă, cu lungimi și năvitiți. În Viforul există un Luca Arbore, care va curci totdeauna aplauze la scenă deschisă pentru că replicile lui sint inapinate de măiestria artistică a scriitorului. Iesirea boierului din scenă se face după un schimb de replici cu totul memorabil:

Vistiernicul Sima: Cum să-l judecăm?
Ștefăniță: L-am judecat eu!
Vornicul Carabă: Și după care lege?
Ștefăniță: Legea sint eu!
Arbore: A, ura n-are lege! Oh, ura. Ura pe care am crescut-o, am gătit-o, am tinut-o de mină...
Bivel-logofătul Isac: Arbore!
Arbore: ... am scaldat-o, am șters-o, am culcat-o, am mingaiat-o...
Logofătul Troțușanu: Arbore! Arbore!
Arbore: ... am pus-o pe tron, am povăit-o, i-am arătat calea binelui... ura care s-a făcut puternică... ura care-mi pinește din senin amăritele mele zile...
Sau magistralul torent de scribă pentru Domn al Vornicului Carabă: „Unde să fie mila? Rugina stă pe fier, scoarta pe copaci, lumina-n soare, apa-n rîuri sint mîrți, și mila-n suflet! Mîla Măriei! Tale unde-ar fi? În suflet? Ai abur, n-ai suflet!”

Propunîndu-și să demonstreze teza moderată în politica, moderată recumată în fraza postelnicului Scarpe: Pace cu turcii, dar nu război cu Polonia, care era deviza lui Ștefan cel Mare, augmentată și de replica vistiernicului Sima: Cu nimeni la început, cu cel mai tare la urmă! Delavrancea a reușit să fie convingător, deși mi se pare că dramaturgul a visat la o ilustrare a unei nebunii presupuse, terminate în gustul cupci de otrăv. Aici tentația cronicii era prea mare: nebunia Oanei este istoricește adevărată, deși pe scenă ea pare mai mult rădăcinea unei Ofelii moldovene; crudul final de viață al domnitorului de asemenea cu temeiuri că ar fi fost oarecîți femei exasperate de exaltările fără scop ale soțului, la care autorul a mai adăugat și o poloneză degizată în bărbat, în stare să strecoare multă vreme în imaginația spectatorului și alte insinuații.

Cu unele tăieturi suplimentare, mi se pare că Teatrul Delavrancea ar fi realizat un spectacol și mai

unfar, dovăduindu-se că lumea încă găsește texte bune, nu numai calambururi și aiurări. Păcat, cum spunem și la început, că Viforul a găsit adăpost numai pe scena unui teatru meritos, dar, văp așezat geograficește destul de nefecit. Rămînem la părerea că spectatorul trebuie aduc la teatru și în invers. Oricite îmbunătățiri s-ar fi dedicat acestei săli, ea rămîne totuși o sală periferică, cu un public cam necerptos, gata să facă conversație cu actorii sau să țistie în timpul reprezentației la cea mai mică nemulțumire.

Regia lui Călin Florian nu este lipsită de acurateță și trădează în unele locuri un mare travaliu cu actorii. Impresia generală este favorabilă și regretul nostru că nu au existat niște personalități, Viforul fiind, ca și Apus de soare, o piesă de actori, rămîine în continuare un deziderat. Ion Nicu în Ștefăniță Vodă a făcut mari eforturi vocale și a încercat chiar o suită de mimici deloc convingătoare. Regretăm că timpul nu ne îngăduie vizionarea celui alt interpret, Gh. Cozoric, pentru că o confruntare nu ar fi deloc nepotrivită. Cornel Gîrbea în Luca Arbore, după un debit sovălnic, a convins auditoriul de posibilitățile sale actorești, nu dintre cele mai de disprețuit. În scena despărțirii de vechii săi prieteni el a biemeritat aplauzele noastre, ale tuturor. Iulian Marinescu în Vornicul Carabă ne-a reținut de asemenea atenția, ceilalți actori-boieri dispărînd într-o masă amorfă. Marius Marinescu în Moghirdici ia o linie de interpretare prea joasă și de tot ieftin, îngroșînd păcatele și așa destul de mari ale textului. Dintre protagoniste mi se pare că trebuie s-o reținem pe Victorița Dinu, într-o compoziție echilibrată, și pe Andreea Năstăsescu în Costea pirașcabul, care are nevoie de o apariție agreabilă. Adina Atanasiu Pocraru în Doamna Tana are o crispare suprațoare ce poate fi corectată. Decorul, cum am scris la început, mi se pare arbitrar, mai puțin fresca din actele III-IV. Muzica lui Pascal Bentoiu ferea utilă, deși nu în atmosferă.

În concluzie, cu o echipă modestă, într-un spațiu deficitar, echipa artistică a Teatrului Delavrancea reușește să ne emoționeze și să ne facă și mai dragă opera acestui mare scriitor român, aflată vreme neglijată.

PE MARGINEA UNEI VICTORII

Indrăzneala unei constrîngerii a tuturor forțelor mobilizate într-un scop unic poate fi privită ca o sfidare a duratei închisă în clipa de creație, act eroic care întrevade accidentul, dar presupune, în același timp, și verticalitatea izbînzii. Experiința unei victii de artist, interpret al Muzicii, cu șocurile ei răsănind în profunzimea virtualității, menține proporția dintre idee și expresie cu ajutorul bunului-simț, adică cu organizatorului cel mai de seamă al facultății creatoare. Emoția transmisibilă este rezultatul unui lung șir de încercări, purificate de supuneră integră la dominația textului, și cunoașterea exactă a pricinii care a hotărît realizarea unei muzicale. Această dăruire în pierderea subiectivității, acest consimțămînt lucid la o exprimare care nu-ți aparține, riscă să ucidă valența ritmului vital, dacă nu se contopesc într-un echilibru perfect toate elementele care compun temperamentul unui talent.

Marii compozitori ai pianului, Beethoven, Chopin și alții, cer interpretului o știință meticuloasă a tehnicii, relații între nuanțe supravegheate de auz cu o atenție istovitoare, relief în polifonie, perspective spațiale tot ce mai măiestre, ca să tălmăcească natura unei lucrări muzicale.

La concursul Clubul din orașul Fort-Worth — Texas — S.U.A., tînărul pianist român, Radu Lupu, în vîrstă de 20 de ani, a reprezentat țara noastră. Cu toată tineretea lui, acest excepțional talent intrunește toate elementele de mai sus. Inteligența lui muzicală, stăpînirea de sine, venerația pentru arta pianistică, temperamentul constructiv, vitalitatea expresiei, au depășit toate așteptările. La acest concurs extrem de dificil, unde s-au măsurat 46 de pianisti internaționali, Radu Lupu a obținut premiul I.

Triumful lui Radu Lupu mă amintește de fraza unui critic francez exprimîndu-și admirația pentru o carte scrisă de o tînără fată de 20 de ani: „Elle avait trente ans quand elle est née”. (Avea treizeci de ani cînd s-a născut).

Azi, în Statele Unite ale Americii filfiile drapelului Republicii Socialiste România, purtat în lumina Muzicii de numele tînărului pianist Radu Lupu.

Cello B. DELAVRANCEA

GIOTTO

Un album comemorativ cu ocazia împlinirii a șapte sute de ani de la nașterea lui Giotto (1266), pe care ni-l dăruie Editura Meridiane, constituie o plăcuță surpriză. Excelentă prezentare din punct de vedere grafic.

Ne întrebăm însă dacă ideea de a înlocui un mic eseu introductiv prin citate din cronicile contemporane și ulterioare, mergînd pînă-n zilele noastre, este prea fericită.

Giotto este piatra de temelie a Renașterii, a renășterii sub toate aspectele, nu numai a renășterii artelor. Opera lui marchează întorcerea la dăcele vitale ale existenței umane, țeserea din scolastică, eliberarea de dogme, respirația în aer liber și în spațiu, deși în pictura lui acest spațiu nu există decit sugerat prin planșuri și printr-o logică narativă.

Desigur că pentru a se ajunge la momentul Giotto și al Renașterii au trebuit cîteva secole de zbatere, de sacrificii, dar în povestea aceasta a surselor lui Giotto și ale Renașterii spirituale, se uită — cu bunăvoință sau nu — contribuția Orientului balcanic și grecesc, se uită mișcarea bogomililor care a dat în zugrăvile bisericilor, mai ales din Serbia, un realism prerenascentist, uneori chiar un naturalism, se trece cu ușurință asupra primatului literaturii provansale în Europa predantescă, se uită că provansala a fost primul dialect, prima limbă vulgară, în care s-a scris literatură de circulație europeană, într-o vreme cînd nu se scria literatură și filozofie în Occident, decit în latinește. Se uită că această Provansă cu felul ei de a trăi, cu albigensii și literatura ei, a format pe Sf. Francis, pe Dante, pe Petrarca, toată literatura siciliană și apoi pe aceea toscană și că, numai datorită acestei influențe, italiana a fost a doua limbă vulgară care a intrat în concurență cu limba latină. Ca să ne dăm bine seama de însemnătatea acestui fapt să ne amintim că Descartes și Pascal nu au căpătat importanța universală, pe care o merituau, decit după ce au fost traduși în limba latină (secolul XVII). Se neglijează contactele cu Orientul prin cruciade, prin legăturile bogomililor cu albigensii, prin emigrările dinspre est spre vest, mai ales după transformarea imperiului bizantin în imperiul latin (1204).

Un album comemorativ nu este o lucrare pentru specialiști, ci pentru un public cit mai larg și chiar specialiștii nu s-ar simți ofenșați dacă ar citi idei și fapte, expuse cu claritate și competență, în două, trei pagini, pentru că unele afirmații și idei cuprîinse în extrasele tipărite în album, s-ar fi cerut mai mult lămurire.

Cu aceasta rezervă, Editura Meridiane și Gheorghe Székely care a întocmit compilația de texte și imagini, merită toate laudele și fi rugăm să continue pe acest drum.

Neagu RĂDULESCU

METAMORFOZA UNUI PERSONAJ „ISTORIC”

Răscolind cu înțiriere numărul din august al revistei Cinema am găsit cronica lui Horia Bratu despre ecranizarea cunoscutului roman al lui Conan Doyle Cîinele din Baskerville. Cum filmul m-a nemulțumit tocmai din pricina viziunii regizorale pe care o justifică semnatura cronicii și cum problema are implicații de ordin mai general, imi permiț oarecîte comentarii și o cîmp de discuție care să aibă o socolă inatacabilă.

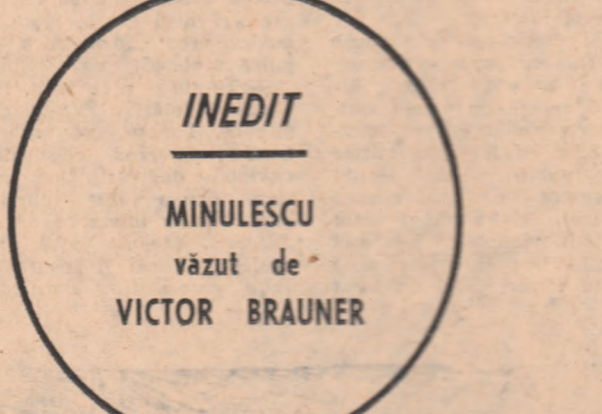
De fapt, teza susținută de Horia Bratu este expusă sintetic în finalul cronicii și ar trebui, poate, să sferșim cu această manie irezistibilă de a compara întotdeauna și cu orice preț pelicula cinematografică cu lucrarea și personajele literare care l-au servit drept sursă. Chiar cînd este vorba de un personaj „istoric” ca Sherlock Holmes”. Sint intruziv de acord cu prima parte a acestui deziderat. Pentru a ne menține în sfera filmului de detecție, cred că spectatorii ecranizării după celebrele și inepetele romane din seria James Bond nu sint nevoia de a compara eroul literar cu cel cinematografic. În acest caz, eroul joacă un rol aproape exclusiv funcțional, cîea ce conțară țind asanțarea de scene tari și de gadgeturi spionistice, agrementată cu farmecul Ursulei Andress și ale altor sirene în bl — și monolit. Dar Sherlock Holmes nu este James Bond, pentru simplul motiv că nici Conan Doyle nu este Ian Fleming. Spectatorul Cîinele din Baskerville nu pot face abstracție de personalitatea coplesitoare a unui personaj care, așa cum aminteste în trecut și Horia Bratu, a ajuns să se încreștăze în seriea dintre atribuțiile vechi raze isă se gîndim numai la muzeul din Baker Street unde se păstrează mobilia și obiectele „personale” ale marelui detectiv.

Nu pieder, desigur, pentru fidelitate oarbă în transpunerea pe ecran a unei opere literare. Regizorul Fischer și-a îngăduit, de altfel, destule abateri de la textul romanului. Unele personaje au dispărut (inspectorul Lestrade, Laura Lyons). Altele au suferit transformări mai mult sau mai puțin esențiale (nevasta terorizată a lui Stapleton s-a prefăcut în tîcă stîlind cu dibăcie planșuri criminale ale tatălui său; Frankland a preluat de la Stapleton pasivitatea de naturalist și a devenit om al bisericii; Henri Baskerville și doctorul Mortimer au schimbat înfășisarea). Au fost introduse episoade noi (tentativa de ucidere a lui Henri prin intermediul tarantulei; vizita lui Frankland la castel) și noi elemente de decor (ruinile în care se desfășoară momentele culminante ale acțiunii, gările mîrii părăsire). Nimic din toate acestea nu alterează la spiritul romanului. Dar să faci din „reprezentanții airtai ai acelei faimoase flegme britanice, înfrîngerea calimului absolut, omul care respită o siguranță înfrîntă etc.” un obiect al urmărind somnambulic firul deucțiilor sale, un frămîntat, un neliniștit, care se infurcă chiar pe credințului său colaborator dr. Watson” (am citat din cronica lui Horia Bratu) este, după părerea mea, un lucru absolut nepermis. Păstrîndu-ne în continuare în sfera genului, e ca și cum l-am transformat pe subtilul cavalier Dupin al lui Edgar Allan Poe într-unul dintre personajele brutale ale lui Daniel Hammett sau pe Maigret în... James Bond.

Ar mai fi ceva de spus și în legătură cu atmosfera filmului. Horia Bratu consideră că „regizorul merge în mod hotărît pe o linie „raționalistă”. Înălturînd fără emoție ipoteza supranaturalului...”. Aserțiunea mi se pare discutabilă, întreaga echipă (Fischer, Peter Cushing, Christopher Lee) fiind specializată în filme de groază (Inoarea, lui Frankenstein, Războiul lui Frankenstein etc.). Cred chiar că alegerea acestui aventurii a lui Sherlock Holmes a fost determinată tocmai de cadrul terifiant al acțiunii și oricît ar părea de ciudat, înfrîngese să-l reprobez regizorulul tocmai modal nesatisfăcător în care și-a realizat intențiile, rînd astfel evidențierea unei idei preioase a romanului: triumful final al rațiunii asupra superstițiilor. Căci depre ce fel de triumf mai poate fi vorba acolo unde superstițiile se întreciază pe elemente adă puțin convingătoare, culminînd cu biatul cline mascat care ar fi trebuit să fie, potrivit romanului, „de o mărime și de o forță nemăsurate”.

Asadar, un Sherlock Holmes privit prin lentilele deformante ale psihanalizei și o atmosferă văduvită de fiorul autentic al originalului. Putem să nu facem comparații? Putem să aplaudăm o adaptare care trădează spiritul operei adaptate?

Ion HOBANA

Valeriu RAPEANU

EVOLUȚII

o plimbare pe cărările lui Mercur, lînd muzele de brai...
Întrebîndu-ne cam ce nu-i gade încă bine orăzului nostru în pasteurile lui septembrie, ne-am oprit ochii și condeul pe unul dintre numele care-i actualitatea activă a orașului, acest splendid magazin nu va căpa nica și denumire răstălmăcită (ca „Doina” sau „București”) aceeași pentru produse plastice, cosmetice, ciocolată, prăjituri, sau herărie! Aderăz de bine găsitele firme plăcute ochului și auzului ca Adam, Luxor, Romaria, chiar Peco sau Cîșfalău, o sînteză se cere a fi găsită neapărat. De ce nu Femina, sau Eva, după cum ne sugerează chiar una dintre interesantele vitrine cu subiect total feminin.

Ar mai fi de completat, spre întregirea portretului definitiv al magazinului din Bd. Magheru, spațiile interioare ceușii din dreptul celor două intrări: poate etera conture metalice, aramă ori fier hătut, ar

putea crea două puncte de mare interes artistic în acord cu bogăția de culoare și străluciri...
Anul 1967 e declarat „an turistic internațional și, după cîte se prevede, țara noastră va fi vizitată de zeci de mii de străini. Cu ce le iese original și caracteristic înainte orașul nostru seump și capitală a unei lumi de cîntec, verticale și grădini? Calător intr-un oraș străin, cauzi de obicei un local caracteristic, după pușga turistică a fiecănăui, sau un interior sîntoresc, de zahăru, de lan, de beci cu vin, completat cu unele obiecte caracteristice în stare autentică românească, ori Parcul prii-gheților, nu întotdeauna accesibil tuturor vizitatorilor de peste hotare, ce local mai oferă o ambianță originală, proprie bucreștenescă? Sîntal organizatoric e dublat de lipsa unor inițiative pe care publicul consumator le așteaptă cu mult interes. Ne gîndim, de pildă, la Grădina Triumf, din vecinătatea maga-

zului cu același nume, care umedează să fie închisă și cu problemele de amenajare în continuare un spațiu de iarnă” cu o anume originalitate...
Locul se pretează fără multe complicații la un interior rustic, bine venit în imediata apropiere a Muzeului Statului, de unde s-ar putea oarecum inspira. De ce n-am avea un local cu mese-tolu, cu mese și scaune joase, țărănești, cu căni de buciul în locul paharelor la fel pretinfindu-ne? De ce n-am inaugura un interior sîntoresc, de zahăru, de lan, de beci cu vin, completat cu unele obiecte caracteristice în stare autentică românească, ori Parcul prii-gheților, nu întotdeauna accesibil tuturor vizitatorilor de peste hotare, ce local mai oferă o ambianță originală, proprie bucreștenescă? Sîntal organizatoric e dublat de lipsa unor inițiative pe care publicul consumator le așteaptă cu mult interes. Ne gîndim, de pildă, la Grădina Triumf, din vecinătatea maga-

Uninei Autobuzului), sîntem în măsură să sperăm că și problemele de amenajare în continuare un spațiu de iarnă” cu o anume originalitate...
Acele de cultură ale unui popor nu sint semnate numai de cărturarii, artiștii și filozofii unui timp. Ele aparțin mai întii inițiatorilor colective, măsătorilor îndrăzneți, modului de a depăși formulele statice și entuziasmului, prieciorilor și simțitorilor artistice ale fiecărui ins care mă contribuie la evoluția și înflorirea comunității societății noastre, a țării și a vieții în toate compartimentele ei. Poate că nici cele discutate de noi nu stau prea departe de cea ce s-ar putea pune interes și dragoste pentru chipul și stilul orașului, care, dăruindu-ne bogățiile lui, ne solicită cel puțin să nu-i umbrim luminiile și culorile, și să nu-i zădărim cîntecul, sufletul și poezia lui particulară...

Baruțu T. ARGHEZI

ATLAS LIRIC

INGEBORG BACHMANN

Ingeborg Bachmann s-a născut în Austria la Klagenfurt (1926). Este una dintre cele mai interesante personalități în cadrelor literare austriace. Înzestrată să împletească freacă sensibilă feminină cu o vigoare expresivă virilă, subliniată de nuditatea, imperceptibilă și forta de sugestie a viziunii sale poetice.

A făcut studii de filozofie la Viena și, după o lungă ședere la Paris, a lucrat între anii 1951-1953 în redacția Radiodifuziunii vieneze. Apoi s-a consacrat integral profesurii de scriitorie, locuind la Roma, München și, din 1959, la Zürich.

Versurile sale din volumele: *Die gestundete Zeit* (1953) (Vremea păsurilor) și *Anrufung des grossen Bären* (1956) (Chiemarea consteliei Carul mare) o consacra, impunând-o în fruntea generației sale poetice.

Autenticitatea vibrației sale față de evenimentele epocii pare de neîngăduit, substratul de participare socială intimă a poeziei sale capătă adesea accente pregnante și latmotive meditative, obsedate de găsirea unui sens al vieții omenești, realizează uneori o atmosferă dramatică de răvășitoare explorări în adncime.

S-a afirmat despre poeme ca *Avutul verii*, *Către soare*, *Dozul* etc. că închipuiesc „printre cele mai de seamă creații ale liricii contemporane de limbă germană”.

N. ARG-A.

AVUTUL VERII

Avutul verii iată-l încărcat,
Corabia solară stă să plece
Cind pescăruși tipind virtej vor trece
Avutul verii iată-l încărcat.

Corabia solară stă să plece.
Pe galion, sus, buzele sculpturii
dezlăuie cum surdeau lemurii,
Corabia solară stă să plece.

Cind pescăruși tipind virtej vor trece,
Să te cufunzi, poruncă-i, din apus...
Cu ochi deschiși în soare fi-vei dus
Cind pescăruși tipind virtej vor trece.

VREMEA PĂSUIRII

Vin zile mai aspre,
mult păsuirea vreme-a dezmințirii
mișeste-n zare.
Curind va trebui să-ncați sandaşa
și să goniești napoi spre lezere
toți câinii,
câci măruntăie în pești o înghețat,
de vînt bălute.
Sărăcăcios se sting
petale lucii de nirală;
mult păsuirea vreme-a dezmințirii
mișeste-n zare...

lubita se cufundă colo, în nisipuri;
chiar el îi calcă pletele filifloare
curmîndu-i vorba.
Poruncă-i, dă să facă,
s-o dămîrit că-i muritoare,
supusă-n dămîrit că-i muritoare
supusă-n clipa despărțirii
și după fiecă imbrățișare.

Nu mai privi-ndărăt,
sandaşa-ncațată,
alungă câinii înapoi,
aruncă peștii-n mare,
petalele nirală stînge-le:
vin zile mai aspre.

IUBIRE, LĂMUREȘTE-MĂ

Se-naltă pâlăria ta ușor, salută,
plutind, de vînt purtată,
iar capul tău descoperit vrăjește norii;
prin alte zări de treabă-și vede inima ta,
și gura ta se intrupează din nou în alte
fremătătoare ierburi năpădesc întreaga țară;
învolbură și stînge vara flori de stete;
orbit de fulgi ridici spre boltă fața
și rizi și plîngi; înșingurat te mistui
și oare ce să fi se mai împlinesc...

Iubire, lămurește-mă!

Solemn, păunul prins de uluirii rotește;
își naltă porumbița-n jurul gîtului, penciul;
de-alta ugiut văzduhul se dilată -
Gînsacul lărmule; culeasă-i mierea-n crîng
de țara-ntrăgă; iar în parcul domolii
răsadetele tivite sînt în pubere-aurie...

Roșește peștele, își depășește cirdul
și printre grole saltă-n cuibere de mărgean
Cu susur argintiu în pulberii de nisip,
un scorpion sfîlnic joacă
iar cărbușu-n zări adulmesc
pe cea mai mîndră dintre mîndre.
Simțirea lui s-o am, și eu oș și
că pot scîlpi sub carapace, aripi,
și zburul mi l-oș lua departe
spre un tuș de fragi.

Iubire, lămurește-mă!

Știu apele grăi,
cuprînde unda mina altei unde,
în vie strugurii mustesc și sar și cad;
și cit de gingaș iese melcul din căsuța lui l...
O piatră știe-a-ndupleca o altă piatră!

Iubire, lămurește-mă! Eu nu-mi pot lămuri:
se cade să petrec aceste vremi cumplite, scurte,
cu gîndurile mele, singură?
Să nu știu ce-ndrăgesc?
Să fac ce nu mi-e drag, năicum?
Și cine se cuvîne să gîndească?
Nu rătăcește oare omul?...

Spu că se buzie pe un alt cuget...
Nu-mi lămuri nimic. Văd salamandra;
prin orice flăcău străbate,
nici o-înfiore n-o alungă,
n-o frînge nici o suferință l...

In românește de
N. ARGINTESCU-AMZA

gazeta literară

COMITETUL DE REDACȚIE: Tiberiu Ulan (redactor șef); Teodor Bals; Al. I. Ghilia; Ion Lăncrănjan (redactor șef adjunct); Alexandru Oprea (redactor șef adjunct); Eugen Simion; Mihai Stoian (secretar de redacție)

Prezentarea artistică: Radu Georgescu
Prezentarea grafică: Mircea Popescu

Imprimat la Intreprinderea poligrafică
„Informajia”

INEDIT :
VICTOR
BRAUNER
(colecție
particulară)

— Dorii să stai pe partea asta sau dorii să stai pe cealaltă parte?
— zise șapcă-roșie.
— Hmm? zise tinărul.
— Partea aceasta vă convine?
zise șapcă-roșie.
— Oh, zise tinărul. Bineînțeles.
— Ți dădu conductorului cu șapcă-roșie o monedă de 10 cenți. Conductorul primi banul mic, subțire, împături haina tinărului și o așeză pe locul ales.
— Unora le place pe o parte, zise, altora pe cealaltă parte.
— Ce? zise tinărul.

— Ți-am dat niste bani? zise. Conductorul se simți incurcat.
— Da, domnule, zise.
Tinărul își aduse degetele mîinii stîngi în dreptul feței.
— Poarte des uit ce fac, zise, pentru multă vreme, citeodată ani. Și cit ți-am dat?
Șapcă-roșie nu putea înțelege asta de loc. Dacă tinărul glumea sau dacă se gîndea să-l tragă pe sfoară, era destul de rău, fiindcă nici șapcă-roșie nu era de azi, de ieri. Tinărul îi dăduse o monedă de 10 cenți, dar dacă s-ar fi apu-

tuțio încintătoare, în termenii cei mai buni și, deși dusă de oameni cu poziții diferite în viață, plină totuși de acel sentiment de camaraderie specific americanilor și mai ales celor din vest.
— Nici eu n-am ieșit niciodată din California, zise șapcă-roșie.
— S-ar putea crede că ai voia-jat mult, zise tinărul.
— Da, s-ar putea crede, zise șapcă-roșie. Am lucrat în trenuri sau foarte aproape de ele cam tot

— Cel mai mare oraș din lume, zise tinărul.
— Este, bineînțeles, zise șapcă-roșie după care făcu un gest ca și cînd ar fi vrut să plece, smulgîndu-se de acolo, plecînd cu un regret teribil.
— Ei bine, zise, vă urez călătore plăcută.
— Mulțumesc, zise tinărul.
Șapcă-roșie trecu în alt vagon. Tinărul se uită pe fereastră dar se întoarse tocmai la timp să observe că fata de pe partea cealaltă îl privise și-și întorsese repede capul; să n-o stînjenească, și-l întoarse și el repede mai departe, gata aproape să-și frîngă gîtul. Instantaneu și-aduse capul înapoi pe drumul invers pînă unde fusese înainte, lîngă fereastră, se uită afară și simți o dorință îngrozitoare să privească din nou fata și avu în același timp o senzație minunată, că în sfîrșit începea să iasă în lume, să găsească fete în mai multe feluri, să-ntilnească una ca ea, s-o ia pe una de nevastă și să-și realizeze undeva un cămin.

a fost prost, nu așa se purtau tinerii din filme dacă aveau astfel de treburii în tren.
— Da, sînt din New York, zise fata.
— Cum? zise tinărul.
— Nu m-ați întregat dacă sînt din New York? zise fata.
— Oh, zise tinărul. Da, așa e.
— Ei bine, zise fata, sînt din New York.
— Nu știam că sînteți din New York, zise tinărul.
— Știu că nu știai, zise fata.
Tinărul se sili să zîmbească așa cum se zîmbește în filme.
— Cum de știți? zise.
— Oh, nu știu, zise fata. Mergi la Sacramento?
— Da, zise tinărul. Și dumneata?
— Și eu, zise fata.
— Ce faceți atît de departe de casă? întrebă tinărul.
— Casa mea e la New York, zise fata. M-am născut acolo, dar am stat la San Francisco aproape cea mai mare parte din viață.
— Și eu la fel, zise tinărul. De fapt toată viața.
— De fapt și eu am stat în San Francisco toată viața, zise fata, cu excepția acelor cîteva luni cît am stat la New York.
— Numai atît ați stat la New York? întrebă tinărul.
— Da, zise fata, numai cele cinci luni după ce m-am născut acolo.
— Eu m-am născut la San Francisco. E loc deajuns aici, lîngă mine, zise el cu mare efort. N-ați vrea să stați aici și să vă bată soarele?
— Ba da, zise fata.
Trecu peste interval și se așeză vizavi de tinăr.
— M-am gîndit să merg la Sacramento cu un bilet special de duminică, zise tinărul.
— Am fost la Sacramento de trei ori, zise fata.
Tinărul începu să se simtă cu adevărat fericit. Soarele era puternic și încălzea, iar fata era minunată.

In românește de
DUMITRU DINULESCU

o schiță de WILLIAM SAROYAN ROMANȚĂ

Șapcă-roșie nu știa dacă trebuia să intre în detalii despre unii oameni care sînt obișnuiți și preferă anumite lucruri din peisajul la care se uită din tren printre-o parte și despre alții care vor să prindă ambele părți ale peisajului tot drumul și la dus și la întors, care preferă una din părți la dus, de obicei partea umbră, dar în unele cazuri cealaltă, ca doamna aceea care era atrasă de lumina soarelui sau citise că așa e sănătos, și cealaltă parte la întoarcere, dar își dădu seama că i-ar fi trebuit mult să explice fiecare lucru, mai ales avînd în vedere faptul că nu se simțea prea bine și că toată dimineața nu fusese în stare să lase acea impresie, care-i plăcea atît, de a fi în termeni excelenți cu toată lumea.

— Vreau să spun, zise el, că este pentru toată lumea, tot ce-și dorește, așa cred.
Șapcă-roșie își imagina că tinărul era funcționar și pleca în răgazul scurt de duminică, se suia în tren dintr-un oraș mare spre unul lipsit de importanță, ducîndu-se și întorcîndu-se în aceeași zi, dar nu înțelegea de ce tinărul era așa pierdut, sau, cum se spune, atît de mort față de lume. Băiatul era tinăr, nu absolvisese probabil colegiul, mai degrabă terminase doar liceul și-și luase o slujbă într-un birou oarecare; avea poate douăzeci și trei de ani și putea fi îndrăgostit. Totuși, judeca șapcă-roșie, tinărul era din cei ce s-ar fi îndrăgostit în orice moment, fără să-și bată prea mult capul. Avea privirea aceea tristă sau visătoare a celui ce se poate și închina ființei în lucruri moi și în culori vii, cu părul lung și pielea fină.

Tinărul se trezi brusc, aproape făcînd să tresară șapcă-roșie.
— Oh, zise, am avut un fel de vis cu ochii deschiși.
Își duse degetele mîinii drepte la cap, unde lumea-și închipuie locul viselor cu ochii deschiși.

cat acum să spună că l-a dat o nenorocită de piesă de aur de cinci dolari, șapcă-roșie n-ar fi avut altceva de făcut decît să se țină tare, asta e tot ce mi-ai dat, așa 10 cenți.
— Mi-ai dat 10 cenți, zise.
— Scuză-mă, zise tinărul. Poftim. Ți dădu șepcii roșii alți 10 cenți.
— Mulțumesc, domnule, zise șapcă-roșie.
— Cînd treceam pe culoar spuneai ceva? zise tinărul.
— Nimic important, zise șapcă-roșie. Ziceam doar că unora le place să stea pe o parte și altora pe cealaltă.
— Oh, zise tinărul. Partea asta e bună?
— Da, este, zise șapcă-roșie. A-fără numai dacă preferați să nu stați în soare.
— Nu, zise tinărul, îmi place într-un fel soarele.
— Și ziua e frumoasă, zise conductorul.

Tinărul se uită pe fereastră la ziua de-afară. Nu erau decît trenuri, dar se uită pe fereastră ca să vadă cit de frumoasă era ziua.
— Soarele nu intră aici dacă tragem perdelele, zise șapcă-roșie, dar imediat, după ce veți cobori, veți fi înconjurați de soare. Soarele-i obosete pe cei mai mulți californieni și trec să stea pe cealaltă parte. Sînteți din New York?
Nimic la tinăr nu dădea impresia că ar fi fost din New York sau din oricare altă parte, dar șapcă-roșie fusese curios să știe de unde era și-l întrebă.
— Nu, zise tinărul, n-am ieșit niciodată din California.

Șapcă-roșie nu se grăbea de loc, deși era treabă peste tot, lumea se-ngrămădea în vagon, celelalte șepci roșii se agitău, ajutor la bagaje și se grăbeau. Rămase totuși să continue discuția. De peste intervalul de bănci o fată le ascultase discuția, iar șapcă-roșie și închipuia că el și cu tinărul îi făcuseră o bună impresie. Era o dis-

tempul vieții mele de cînd aveam 18 ani, adică acum 30 de ani, dar i-adevărat, n-am pus piciorul în a-fara granitelor acestui stat. Am întîlnit totuși o mulțime de călători, adăugă el.
— Nu mi-ar displace să mă duc la New York o dată, zise tinărul.
— Nu mi se pare nepotrivit că un tinăr ca d-ta vrea să meargă la New York, zise șapcă-roșie. New York-ul trebuie să fie bineînțeles un loc interesant cu tot ce e pe acolo.

INEDIT : VICTOR BRAUNER

(colecție particulară)